

article *CAI*. Ribag. *cay* «ganxo de fusta que forma part de la ventrera dels rucs y serveix per a lligada estreta» a Sopena (*CIntLCat.*, 425), i això mateix es diu, més riu avall, a Areny i Sobrecastell, i arribant fins a Tremp (Krüger, *BDC* xxiii, 148, 162); ara bé això, en la forma no apocopada *káyo* segueix, segons Krüger, per l'Alt Aragó fins a Plan, Vio i Fanlo; i al Nord dels Pirineus, en el gascò pirinenc de Bigorra i Lavedà, *cay* «croc en bois, crochet» (Campan, Gedre, en Rohlf, *Le Gc.*, § 219; *RLiR* vii, 156; Palay) i a la Vall d'Arenys ja quasi bearnesa (Paret, p. 61). A la Vall d'Aran el mateix objecte es diu *kác* (1932), forma que, amb la seva -c de -ju, no correspon a la fonètica aranesa ni palaresa, i ha d'haver-hi entrat manllevada des dels parlars llenguadocians o catalans de la zona Arieja-An-dorra.

Amb un sufix diferent hi ha *cayoc* «crochet» a Sta. Maria de Campan (Bigorra, Rohlf, *l. c.*). Per raons semàntiques o lèxiques la pertinença a aquesta arrel és ja menys segura, en els següents: ast. *gayon* «la reja del llaviegu <espècie d'arada> que se espeta en la tierra» (Rato); Lleó *cacha* f. (potser provinent d'un parlar apitxat, en forma paral·lela a la gallega però distinta) «bastón que usan los campesinos en forma de cayada (Puyol Alonso, *RHisp.* xv, 3; però cf. cast. *ca-25 chava*). I en fi hi ha un roms. *caier* que hom ha igualat al gc. *cay* «croc, crochet» (Densușianu, *Grai și S.* vii, 271ss.; *ZRPb.* lix, 373): però aquí tant l'isolament en els Balcans, com la forma del sufix (que no veig com podria fonèticament sortir d'un diminutiu *CAJULUS) 30 tornen ja vehements els nostres dubtes.

DERIV.: Veg. supra; *gaiateta*, *gaiató* (*DAG.*).

1 *Etym.* xviii, vii, 7. Sembla que la descripció pertany a *cateia* a partir del punt: és a la que es deu referir l'ús com a bumerang (cf. *torquere*); i en part 35 també s'aplicaran als sinònims de *caia* que hi ajunta, algunes de les altres coses que diu de tot plegat; però és probable que es refereixin a *caia* (sol o junt amb algun altre) això de *cubito facta* (colzada), *materia lenta* (fusta *vincladissa*, a la manera de les eines de lledoner fabricades a Alentorn etc.), i l'atribució als hispani i celtes («galli»). Cf. el comentari de Sofer (en *Glotta*, pp. 37-39) el qual s'erra però (no sense ajudar-hi algun consell o vacil·lació de M.-L.) en negar la connexió amb *gaiato/cayado*, i 45 suggerir l'enormitat de derivar-ho del fr.-oc. *gai*.

De gaidó, V. de gairell

GAIETA, 'atzabeja, pedra preuada de color ben negre', pres del fr. o oc. antiquats *gaiete*, *gaeta*, formes dialectals en aquestes llengües, provinents, per via mig erudita, del ll. *gagates*, gr. *γαγάτης*, id., pròpiament 'pedra de Gagas', nom d'una ciutat i un riu asiàtics, de Lícia, propers a la costa SO. d'Àsia Menor. □ 55 1.ª doc.: 1410.

«Uns patronostros de *guayeta*» en un inventari de Vic d'aquesta data, *DAG.*, que sembla ser el mateix que amb lleu variant i del mateix any cita l'*AlcM*; apareix després en altres inv. de 1412, 1528 i 1573; 60

OPou recull «*gayeta* o *adsaveja*: gagates» entre les *pedres precioses*, darrere el *coral* (*TbPu.*, 314), d'on podem deduir que llavors *gaieta* seria el mot més conegut en el Princ. i *atzaveja* en el P. Val. A França el mot apareix en dues sèries de formes, una amb *g*, l'altra amb *j*: *gaita* en algun text llenguadocià del S. xiv (Comptes Bonifés de Montalban), fr. ant. i mj. *gaiete*, en alguns textos dels Ss. xiii-xvi; l'altra sèrie, més copiosa i des de més antic, pròpia del Nord, sobretot, en formes com *jaiet* des del S. xii, i *geay* i anàlegs des de c. 1600, que avui ha quedat acceptada en la llengua comuna amb la grafia *geais* (*FEW* iv, 21a50 ss., 21a34ss.). Ni l'una ni l'altra sèrie no corresponen estrictament a l'evolució fonètica normal de les dues llengües; però, salvant la terminació, amb la -r servada intacta potser ajudant-hi la influència del sufix *-ette*, l'evolució de les altres consonants pot correspondre en francès al consonantisme dialectal del grup normando-picard, i en llengua d'oc, a la de la zona dialectal llemosí-Alvèrnia-Delfinat. En català, on l'evolució de la -g intervocàlica com a -j- és completament forastera, hem de creure, doncs, que és mot manllevat de França.

DERIV.: *Gaieter*.

GAIFA, «dona de no res, sense importància» (Confent), *AlcM*, i «*gayfó*: astuto, inseguro», *DAG.*, mots dels quals no coneixem altra data; deu haver-hi alguna relació amb un grupet de mots locals occitans: *gafo* «sorcière» a Briançon, *gafiot*, -oto, «joufflu, -ue» en Dauphiné (*TdF*), gc. *gabét* 'leprós' (= cast. ant. *gafo*, *gabo*, *DCEC* ii, 611-2); Forez *gaffa* f. «mange-tout, vaurien» (*FEW* iv, 19a29), fr. familiar *gaffe* «maladresse», 'planxa' [mot recent, 1827, potser occitanisme], que semblen pertànyer a la família d'*AGAFAR*. El primer també recorda el cast. *daija* 'senyora, dama' irònicament (1605), que sembla ser un arabisme jargonesc (*DCEC*).

GAIIG, 'ocell xerraire de la família dels còrvids', del ll. tardà *GAIUS*, *GAIA*, id. □ 1.ª doc.: c. 1385, Eiximenis.

És el «*Garrulus glandarius*, Vieillot» (Serradell, *Sota Terra*, Cl. Munt., i, 128). «Cegonya --- és de linatge d'auells, qui --- són en si fort conexents --- fan alguns --- gràcies especials, car l'aguila --- altres canten fort melodiosament e alta a aquells qui-ls pexenbé, axí com són papagais, rossinyols --- garces, *gatxs* e rixards e estornells e cadarnes ---», Eiximenis (*Terç.* cap. 500, *NCl.* vi, 138.20). Figura en la llista d'ocells d'OPou: «*gaix*: gyges; linx ---» (*TbPu*). «L'aspre espinguet d'un *gaig*, esclatant tot d'una, ressonà pels marges», Pons i Mass. (*Trascan* p. l. S., 10). És ocell ben conegut en els dominis de tots els dialectes continentals de la llengua, en especial el cat. or., l'occid. i el ross., però no desconegut en el valencià; particularment a la comarca dels Ports, *gác*, pl. *gácós*; i segurament perquè allí deu abundar més que a les terres més meridionals, usen *gácós* com a malnom gentilici de la gent de Bel, com m'informaren en el poble mateix